

MALUL SAYILMAYAN GAZİLERİN SORUNLARI İLE İLGİLİ RAPOR

Mayıs 2014

Malul Sayılmayan Gaziler Derneği

Web Sitesi : www.malulsayilmayangaziler.com

E-mail : malulsayilmayangaziler@gmail.com

SOSYAL AR-GE DERNEĞİ

Toplumsal Kalkınma İçin Bilimsel Gelişme

Sosyal Ar-Ge Derneği

Web Sitesi : www.sosyalargem.com

E-mail : info@sosyalargem.com

DURUM TESPİTİ

1. Malul Sayılmayan Gaziler'in (MSG'nin) Tanımı ve Kapsamı

Gazi ve şehit aileleri ile ilgili çıkarılan kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik ve tüzükler kapsamında değerlendirilmeyip, askerlik ve kamu görevini yerine getirirken yaralanan kişiler, “Malul Sayılmayan Gaziler (MSG)” olarak adlandırılmaktadır. Temelde askerlik görevini yerini getirirken düzenlenen operasyonlar neticesinde sağlığını yitirmiş bu grup kişilere, askeri kurumlar tarafından “Askerliğe Elverişlidir” kararlı “Olay Tutanağı” “Kat-i Rapor” ve “Yaralı Personel Bilgileri (Komutanlık Yazısı)” başlıklı belgeler verilmektedir. MSG, askerlik ve kamu görevini yerine getirirken, aldıkları fiziki ve psikolojik yaralanmalar neticesinde askerliğe elverişli olsa bile (bazı durumlarda askerliğe elverişli olmamasına rağmen) sağlıklarını yitirmiş ve askerlik sonrasında sosyal yaşantıda birçok olumsuzluklarla karşı karşıya gelmektedir. Bunların başında işsizlik, iletişim sorunları, yalnızlık, psikolojik bunalım, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi sorunlar gelmektedir. MSG, bu sorunlar sebebiyle aile kurmada ve sağlıklı bir aile ortamında yaşamaktan mahrum kalabilmektedir.

2. Malul Sayılmayan Gaziler İle Malul Sayılan Gaziler Arasındaki Fark

MSG, aslında malul gaziler içerisinde değerlendirilmesi gereken, ancak aldıkları yaralanma itibariyle malul gazilerden daha az oranda yaralanmış olduklarından dolayı malul gazilik unvanı ve bu unvana sahip vatandaşlara sağlanan haklardan mahrum edilmektedir. Yaralanma sonucunda oluşan maluliyet oranının tespitinde “Maluliyet Tespiti Yönetmeliği” (3 Ağustos 2013 tarihli ve 28727 sayılı Resmi Gazete) esas alınmaktadır. Bu yönetmeliğin üçüncü bölümünde (9.-15. maddeler) Malul Sayılmaya İlişkin Usul ve Esaslar belirlenmiştir. Yönetmeliğin 10. maddesinin (4) fıkrasına göre Maluliyet Kararlarında;

a) Sigortalıların çalışma gücünün en az % 60'ını kaybedip kaybetmediklerinin tespitinde Ek-1 Hastalık Listesi,

b) Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde çalışan askeri ve sivil personel ile askerlik görevi ile yükümlüleri için, 08.10.1986 tarihli ve 86/11092 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği,

c) İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışan personel için, 04.08.2003 tarihli ve 25189 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Emniyet Teşkilatı Sağlık Şartları Yönetmeliği,

ç) 10.06.2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun kapsamında çalışan ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi Koruma Güvenlik Görevlileri için belirlenen ve 07.10.2004 tarihli

ve 25606 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte belirtilen sağlık şartları,

(5) Vazife malullüğü halinde ise, 13.07.1953 tarihli ve 4/1053 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Vazife Malullüklerinin Nevileri ile Dereceleri Hakkında Nizamname, esas alınır.

Buradaki sorun, farklı kurumlara göre farklı ölçüm standartlarından dolayı sağlık kurullarının vermiş olduğu farklı maluliyet derecesi kararının bulunmasıdır. Bir örnekle açıklamak gerekirse; askerlik hizmetini yapan bir vatandaşın askeri sağlık kurumundan aldığı % 40’lık maluliyet raporuna karşılık, aynı vatandaş devlet hastanesinden % 10’luk maluliyet raporu alabilmektedir. Uygulamadaki bu farklılıklar sebebiyle maluliyeti olan vatandaş bir yerde yüksek, bir yerde düşük seviyede engellilik oranıyla karşılaşmaktadır. Yaralanma neticesinde vatandaş, farklı maluliyet dereceleri ile değerlendirildiğinde, fiziki olarak zaten mağduriyet yaşamakta, ayrıca ruhi bunalıma doğru sürüklenmektedir.

3. Malul Sayılmayan Gazilerin Gazi Kapsamına Alınmama Durumunun Sonuçları

MSG, Türk hukuk sistemince belirlenen muharip gazi veya malul gazi tanımları kapsamında değerlendirilmedikleri için, gazi unvanı alamamaktadır. MSG, herhangi bir kanun kapsamında ele alınmamıştır. Yani ülke için sağlığını yitiren bu vatandaşlarımıza ne nesosyo-ekonomik haklar, ne de onore edici bir unvan verilmiştir. Bununla birlikte MSG, eski sağlığını yitirerek, sosyal hayatta olumsuz şartlarda yaşamına devam etmek zorunda kalmaktadır. Bu vatandaşlarımız, malul derecede olmasa bile sağlıklarını önemli derecede yitirdikleri için, kendilerini fiziki ve psikolojik olarak kötü durumda hissetmektedirler. Diğer malul gazilere göre belirli haklardan mahrum edildikleri için, kendilerini ayrıca dışlanmış olarak görmektedirler. Bu duygu ve düşüncelerle adalete olan inançlarını kaybetmiş, ayrıca kendilerine gereken ilgi ve değer verilmediği için, kendilerini psikolojik olarak üzüntülü ve hatta öfkeli hissetmektedirler.

ÖNERİLER

1. Gaziler ve Malul Sayılmayan Gaziler İle İlgili Bir Çalıştay veya Şura'nın Yapılması

İlgili kamu kurumları, dernekler ve akademisyenlerin katılımıyla gazilerin sorunlarının dile getirildiği ulusal bir Çalıştayın veya Şuranın düzenlenmesi gerekmektedir. “Muharip Gazi”, “Harp Malulü”, “Malul Sayılmayan Gazi” gibi kavram kargaşasının kaldırılması amacıyla savunma ve kamu görevi icrasında yaralanan tüm vatandaşlara “Gazi” olarak nitelendirilmesine yönelik hedef güdülmelidir. Bunun yanında gazilere verilecek sosyal haklar, belirli kategorilere göre tayin edilmesi ön plânda tutulmalıdır. Bu bağlamda sosyal haklar, oluşan mağduriyet durumuna göre adalet ve hakkaniyet ölçülerine göre belirlenmelidir. Türkiye’de de bu tarz bir kategorileşmeye gidilerek kamu kaynaklarının daha etkin ve etkili kullanımı sağlanabilir. Bu kategorilerin adaletli bir şekilde belirlenmesi için, geniş katılımlı bir Şuranın veya Çalıştayın oluşturulması ve bu çerçevede bütün detayları ile hızla gelişen Türkiye’nin “MİLLÎ GAZİLER POLİTİKASI”nın temel esaslarının ve stratejik hedeflerinin belirlenmesinde fayda vardır.

2. Malul Sayılmayan Gazilere Yaralanma/Mağduriyet Oranı ile Doğru Orantılı Olarak Belirli Hakların Verilmesi

Hâlihazırda yasalarla yapıla(maya)n gazilik ve şehitlik kavramlarının dini/kültürel çerçeveye uygun olarak yasal tanımının yeniden yapılması gerekmektedir. Bu yasal tanımlamalar neticesinde taarruz veya savunma görevinin icrasında yaralananların “Gazi”, ölenlerin ise “Şehit” olarak kabul edilmesi, bu vatandaşların/ailelerinin, sahip oldukları maddi durumları da göz önünde bulundurularak, yaşadığı mağduriyet nispetinde sosyal/ekonomik haklardan yararlandırılması gerekmektedir. Kısacası mevcut gazi ve şehitlik olgusu çerçevesinin genişletilerek ve derinleştirilerek, özellikle MSG bağlamında diğer gazilerin hakları da daha âdil bir biçimde yeniden gözden geçirilmelidir.¹

¹ Buna benzer bir örnek Avustralya’da uygulanmaktadır. Avustralya’da ortalama belirlenen bir geçim standardının altında gelire sahip gazi ve şehit ailelerine belirlenen bu ortalama gelire erişmelerini sağlayacak aylık bağlanmaktadır. Ülkemizde de buna benzer bir uygulama geliştirilebilir. Böylece maddi olarak ihtiyacı olmamasına rağmen yardım almaların önüne geçilmiş ve gerçekten daha çok yardıma muhtaç olan gazi ve şehit ailelerine daha fazla yardım yapılmış olacaktır. Ayrıca sağlık haklarından yararlanmada da yine benzer bir yöntem uygulanabilir. Lakin Avustralya’da sağlık hizmetlerinden yararlanma kapsamı üç kategoriye ayrılmıştır. Her bir kategori için verilecek sağlık hizmetleri belirlenmiştir. Buna göre “Altın Kart (Golden Card)”, “Beyaz Kart (White Card)”, “Turuncu Kart (OrangeCard)” olmak üzere üç farklı kart, gazi ve şehit ailesinin mağduriyeti nispetinde dağıtılmaktadır. Altın Kart: Bütün tıbbi hizmetlerin (Diş ve Göz hizmetleri dâhil) ücretsiz olarak karşılanması; Beyaz Kart: Hizmetleri sebebiyle yakalandıkları hastalıklar nedeniyle tedavileri ücretsiz yapılması; Turuncu Kart: Birinci Dünya savaşı gazileri, 70 yaş üzeri gaziler ve on yılın üzerinde Avustralya’da yaşayan gazilere yalnızca ücretsiz ilaç sağlanması amacıyla kullanılmaktadır.

3. Mevzuatın Malul Sayılmayan Gaziler Lehine Değiştirilmesi

Emniyet ve askeri kurumların almış olduğu kararlara itiraz süreleri aşağıdaki kanun maddeleri ile belirlenmiştir. Ancak MSG, yaşamış oldukları olayın tesiriyle yasal olarak haklarını aramayı düşünememiş, böyle bir haklarının olduğunu yıllar sonra farketmişlerdir. Yasalarla sağlanan bu itiraz hakkının kullanılabilmesinin önünün açılması için ilgili maddelerin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi talep edilmektedir:

a) 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde değişiklik yapılarak İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin bazı haklardan yararlanması için dava açma süre sınırının kaldırılması veya (bir defaya mahsus olmak üzere) ek süre verilerek dava açma hakkının sağlanması gerekmektedir.

b) 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 43. maddesinde değişiklik yapılması suretiyle Malul Sayılmayan Gazilerin hâlihazırda 1 ile 5 yıl arasında olan dava açma süre sınırının kaldırılması veya (bir defaya mahsus olmak üzere) ek süre verilerek dava açma hakkının sağlanması ve böylece 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun da tanıdığı yeni haklardan faydalanarak hak kayıplarının kısmen de olsa telafi edilmesi talep edilmektedir.

4. Aktif İstihdam Politikalarında Malul Sayılmayan Gazilere Pozitif Ayrımcılık İlkesinin Uygulanması

MSG, görev yaparken madden ve manen yani fiziki ve ruhsal açıdan zarar görmüş olmaları dikkate alınmak sureti ile SÜREKLİ VE KALICI BİR MALULİYETİ OLMASA DAHİ işe alımlarda bu kişilere, asker ve polislere yani ülke savunmasında zarar görmüş olanların İçişleri Bakanlığı tarafından atamalarının yapılması gerekmektedir. Yaralanan vatandaşların sosyal açıdan dezavantajlı duruma düşmesiyle işgücü piyasasında iş başvurusu ve işe girişte de dezavantajlı konuma düşmektedir. Söz konusu dezavantajın giderilmesi noktasında bu vatandaşlara pozitif ayrımcılık ilkesinin uygulanarak istihdam imkânı sağlanması gerekmektedir.

5. Toplum İçinde “Gazi” ve “Gazilik” Bilincinin Geliştirilmesi

Ülke topraklarının ve menfaatlerinin korunması uğruna yaralanarak sağlığından olan vatandaşların toplum içinde hak ettikleri hürmetin tesis edilmesi amacıyla toplumsal bilincin arttırılmasına yönelik projelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin; tüm gazilere madalya verilerek bu madalya ile toplum içinde tanınabilmeleri sağlanabilir. Veya gazi ve gazilik değerlerinin topluma anlatılması amacıyla konferanslar, seminerler, reklam filmleri, sinema filmleri hazırlanabilir.

Amerikan askerlerinin gerek savaş esnasında gerekse savaş sonrasında toplumsal hayatta yaşadığı sorunlarla ilgili birçok sinema filmi vardır. Türkiye’de olmaması için hiçbir sebep yoktur.

6. Malul Sayılmayan Gazilerin Eğitim Hayatında Yer Almalarının Sağlanması

Eğitim alanında gazi çocuklarına sağlanan haklarının malul sayılmayan gazilere de sağlanması gerekmektedir. Genç yaşta askere giden vatandaşların da eğitim hayatına devam etmeyi isteyebileceği göz ardı edilmemelidir. Hâlihazırda gaziler, eğitim hayatında yer almada herhangi bir engelle karşılaşmamasına rağmen Anayasa’nın 61. maddesine dayanılarak pozitif ayrımcılık hakkına sahiptir. Dolayısıyla malul sayılmayan gazilerin eğitim hayatında yer almalarına yönelik bazı kolaylıklar (sınavsız geçiş, özel kontenjan gibi vb.) sağlanabilir. Ayrıca toplum içinde gazi ve gazilik bilincinin yaygınlaştırılmasına yönelik aktivitelerde bizzat gazilerimiz rol alabilir. “Bir işi en iyi o işi yapan bilir” ilkesiyle pedagojik enformasyon alan gazilerimiz, topluma “gazi” ve “gazilik” değerlerini anlatabilir. Bunu gönüllü veya ücretli yapabilir.

7. Malul Sayılmayan Gazilerin Rehabilitasyon Merkezlerinden Yararlandırılmaları

Yaralanan vatandaşın, sosyal yaşamlarında karşılaştığı fiziki ve psikolojik zorlukları tek başına veya aileleri ile birlikte, güven duygusu içinde aşabilen bireyler haline gelebilmesini sağlamak amacıyla mutlaka Rehabilitasyon Merkezlerinden destek almasının sağlanması gerekmektedir. Ülkemizde hâlihazırda bu amaçla kurulan tek merkez Bilkent/Ankara’da hizmet veren TSK Rehabilitasyon Merkezidir. Gazilerin yaşamış olduğu psikolojik sorunların çözümüne yönelik rehabilitasyon merkezlerinin sayısının artırılması, mümkünse MSG’nin diğer rehabilitasyon merkezlerinden de yararlanabilmeleri gerekmektedir.

Ercan ÖZEN
Malul Sayılmayan Gaziler Derneği
(Genel Başkan)

Prof. Dr. Ali SEYYAR
Sosyal Ar-Ge Derneği
(Onursal Başkan, Sosyal Siyaset Uzmanı)

Yunus KÖLEOĞLU
Raportör
(Sosyal Siyaset Uzmanı)

Vecdi OKŞAŞOĞLU (Avukat)
Raportör
(Avukat)

KAYNAKLAR

Kitap

Seyyar, Ali ve Yunus Köleoğlu (2011); “Sosyal Politikalar Açısından Gazi ve Şehit Aileleri”, Lalezar Yayınevi, İstanbul.

İlgili Web Sitesi

<http://www.sosyalargem.com/argem/10/index.asp> (Gazi ve Şehit Aileleri Ar-Ge Merkezi).

İlgili Kanunlar

24/2/1968 Tarih ve 1005 Sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun.

4/7/1972 Tarih ve 1602 Sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu.

3/11/1980 Tarih ve 2330 Sayılı Nakdi Tazminat Ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun.

23/4/1981 Tarih ve 2453 Sayılı Yurtdışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi Ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun.

6/1/1982 Tarih ve 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu.

12/4/1991 Tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu.

31/5/2006 Tarih ve 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.